

VÕRU MUUSIKAKOOL SÜVAÕPPE PÄRIMUSMUUSIKA ÕPPEKAVA

1. EESMÄRGID

Pärimusmuusika õppekava eesmärgiks on võimaldada õppureil eesti pärimusmuusika praktiseerimiskoste ja teoreetiliste põhiteadmiste omandamist. Õpetuse eesmärgiks on

- õppida tundma oma muusikalist emakeelt;
 - õppida mängima eesti rahvapilli (õpilane valib põhipilliks kanded, lõõtspilli või pärimusmuusika puhkpillid
- edendada vaba musitseerimise vorme, kasutades traditsionaalsest kultuurist tuntud loomingulisi võtteid;
- anda jätku aktiivsele muusikalisele eluviisile;
- tõsta Võrumaa erinevate piirkondade omakultuuri kvaliteeti.

Pärimusmuusika õpetuse põhiliseks tegevusaluseks on kuulamisele, matkimisele ja mälule toetuv meetod. See on olnud läbi aegade pärimuskultuuri traditsiooniline õppemeetod ja seda on edukalt kasutatud ka tänapäeval tuntud metoodikates (näiteks Suzuki-meetod). See tagab õpilase otsese kontakti talle kõlava muusikalise materjaliga. Õpingute käigus õpitakse tundma ka noodikirja

Oluline osa lapse isiksuse ja muusikahuvi kujunemisel on lähedane puutepind õpitavaga, mõistetav sisu ja vorm, ärgas osalemine kollektiivis nii koosmusitseerimisel kui ka pillimeeste, õpitubade, muusikalaagrite ja kontsertide külastamise kaudu, isetegemine (varieerimine ja improviseerimine musitseerimisel, pillide valmistamine), igapäevane suhtlus ümbritseva muusikakultuuriga ja muud sarnased isiksuse arengut toetavad tegevused. Nominaalne õpiaeg kestab 7 aastat. Õppeaastas on 35 õppenädalat.

2. ÕPPEAINETE LOETELU JA TUNNIJAOTUSKAVA

Õppeained	Noorem aste				Vanem aste		
	I tase		II tase		III tase		
	1.aasta	2.aasta	1.aasta	2.aasta	1.aasta	2.aasta	3.aasta
põhipill	2	2	2	2	2	2	2
Solfedžo	2	2	2	2	2	2	2
Praktiline tantsumuusika			1	1			
Koosmäng					1	1	1
Pärimusmuusika lugu				1	1	1	1
Lisapill*				0.5	0.5	0.5	0.5

*valikaine vastavalt õpilase võimekusele ja kooli võimalustele

Õppekava ülesehitus

Pärimusmuusika õpe on jaotatud kaheks astmeks, mis omakorda jagunevad kolmeks tasemeks:

nooremas astmes I tase (1. ja 2. aasta) ja II tase (1. ja 2. aasta),
vanemas astmes III tase (1., 2. ja 3. aasta)

Tasemete üldised põhimõtted

I tasemel alustatakse põhipilli tundides pärimusmuusikaga tutvumist rahvalaulu, muusikalise liikumise (rahva- ja laulumängud) ja pillimängu/pillilugude kaudu. Repertuaariks on põhiliselt regilaulud, laulumängud ja lihtsamad pilliviisid. I tasemel saavutab õpilane elementaarse mänguoskuse: oskab pillil häält tekitada ja kasutab kõiki mängus kasutatavaid sõrmi kogu diatoonilise skaala ulatuses, oskab elementaarsel tasemel koordineerida käte omavahelist tööd, valdab põhitehnikat, oskab oma pilli iseseisvalt häälestada või mängukorda seada. Õpilane peab oskama kuulmise järgi laulda ja mängida lihtsaid viise.

II taseme töö sisuks on tehnika põhialuste arendamine, pärimusmuusika tähtsamate võtete, oskuste ja stiilivõtete arendamine oma pillil. Tutvutakse harmoonia põhialustega põhipillis ja koosmitseerimises. Repertuaariks on eesti rahvalaulud, pärimuslikud pilli- ja tantsulood. Uute ainetena lisanduvad *Praktiline tantsumuusika*, milles keskendutakse pärimusmuusika põhilisele funktsioonile – tantsuks mängimisele, ning *Pärimusmuusika lugu*, mis aitab seniõpitud eesti rahvakultuuri taustal süstematiseerida.

III tasemel jätkub töö pillikeskse mängutehnika, pärimusmuusika erinevate mänguvõtete ja stiilitundmise süvendamisel.

. Repertuaariks on eesti ja ka teiste rahvaste pärimusmuusika. Suurem rõhk on õpilase oma meeldumuste ja valikute toetamisel ning sellega positiivse aluse andmisel tulevaseks iseseisvaks musitseerimiseks. Oluliseks saab siin ka improviseerimisoskuste arendamine.

Praktiline tantsumuusika asendub *Koosmängu* tunniga, milles on suurem rõhk pärimusmuusika lugude seadmisel ja ansamblimängul.

Aines *Pärimusmuusika lugu* tutvutakse muusika väljendusvahendite ja muusikateooria põhimõistetega, õpitakse tundma Eesti kunstmuusika ajalugu, käsitletakse omakultuuri rolli rahvusliku kunstmuusika kujunemises.

Võimalusel lisandub õpilase vabal valikul lisapilli tund.

3. AINEKAVAD

3.1. PÕHIPILLID

3.1.1. KANDLED

Õpetuse eesmärgid:

Arendada õpilase muusikalisi ja eneseväljendusoskusi pärimusmuusikakultuurist pärineva materjali kaudu. Muusikakoolis pärimusmuusika õppekaval kandleid õppinud õpilane oskab mängida erinevaid kandleperekkonna pille (erineva keeltearvuga väikekandled, küla-/rahvakannel, kromaatilise kannel), saab selgeks üldmuusikalised mõisted ja õpib neid praktikas kasutama. Õpilane saavutab hea ettevalmistuse iseseisvaks harrastustegevuseks või pärimusmuusika edasiõppimiseks.

Õppeaine maht: 2 individuaaltund nädalas, 70 tundi õppeaastas

7-aastase studiumi käigus teeb õpilane tutvust ja õpib mängima vähemalt kolme erinevat tüüpi kandleid

- väikekannel (kõige arhailisem 5-12keelne kandletüüp)
- külakannel või rahvakannel (diatooniline funktsionaalharmoonial põhineva saate mängimiseks häälestatud saatekeeltega pill, mis on lähiminevikus olnud oluline just kohalikus/Võrumaa? rahvamuusika mängutraditsioonis.) Edaspidi ainekavas diatooniline kannel
- kromaatile kannel (1950ndatel välja kujunenud täiskromaatile pill)

Õpilane alustab õpinguid I tasemel kas väikekandle või diatoonilise kandlega.

II taseme esimesel aastal lisandub väikekandlega alustanud diatooniline kannel ning diatoonilise kandlega alustanud väikekannel.

III tasemel jätkub ühel õppetunnil nädalas töö väikekandle ning küla-/rahvakandlega, teisel õppetunnil alustatakse kromaatile kandle õpinguid.

Erialatundide jaotus süvaõppes

Tase		Tunde nädalas	
I	Väikekannel I	2	Diatooniline kannel I
II	Väikekannel II Diatooniline kannel I	1 1	Diatooniline kannel II Väikekannel I
III	Väikekannel II jätk* Diatooniline kannel II Kromaatile kannel	0,33 0,66 1	Diatooniline kannel II jätk* Väikekannel II Kromaatile kannel

*III tasemel jaotuvad õppeaasta jooksul diatoonilisele ja väikekandlele ette nähtud 35 õppetundi õpetaja parema äranägemise järgi, tagades õppekava täitmise ja hoides õpitud oskused kasutuses.

VÄIKEKANDEL I

Üldiseloostus

Õpilane omandab 6-7-keelsel pillil väikekandle mängutehnikate alused (katmis-, sega- ja sõrmitsemistehnika). Õppetöö toimub pärimusmuusikale omase kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginevat meetodit kasutades ning relatiivses nooditundmise süsteemis. Repertuaarivalikul on soovitatav jälgida nii rahvakalendrit kui kandletraditsioonile olulisi tähtpäevi.

Semestris omandatakse vähemalt kolm terviklikku lugu. Lugude ning lugudes kasutatavate tehniliste võtete valikul lähtutakse programmi nõuetest.

Programm

- erinevate kandletüüpide tutvustamine (väike-, rahva- ja kromaatilised kanded)
- väikekandle ehitus ja osad
- heli tekitamine kandlel
- katmis-, sõrmitsemis- ja segatehnika alused
- repertuaaris on rahvalaulud, rahvamängud ja lihtsamad pillilood eesti pärimusmuusika repertuaarist, ka lastelaulud

- tutvutakse meloodia ülesehituse ja vormi mõistete
- tutvutakse saate, harmoonia ja lihtsamate rahvaviiside seadmise mõistete
- Kuulmise järgi musitseerimist toetavad harjutused
- flažolett
- lihtsamad seadelised printsiibid (nt burdoon, kaanon)
- erinevad sõrmestused (nt erinevad soome sõrmestused) ja häälestused (nt moll)
- varieerimise ja improviseerimise harjutamine nii pärimusmuusika eeskujudel (ahellaul, küsimus-vastus laul) kui ka õpetaja poolt antud ülesannetel
- omalooming
- muusika tajumine ja üles märkimine relatiivses noodiõpetuse süsteemis, tutvumine noodikirja alustega
- pärimusmuusika helikandjate ja arhiivsalvestuste kuulamine ja arutelu koos õpetajaga
- koosmusitseerimine õpetaja ja teiste õpilastega - pilli hoolduse alused
- pilli häälestamise harjutamine

Oskused

Õpilane:

- oskab kandel heli tekitada ja valdab 6-7-keelsel pillil sõrmitsemis-, sega- ja katmistehnika aluseid
- tunneb eesti pärimusmuusika põhižanre (laulud, mängud ja tantsud)
- teab 6-7-keelsel pillil erinevaid sõrmestusi ja oskab neid otstarbekalt kasutada
- kasutab mängimisel lihtsamaid varieerimisevõtteid ning kaunistusi
- oskab pilli hooldada
- orienteerub muusikateooria põhimõistetes

Lisategevused

- osaleda pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeeste ja -meistritega
- külastada pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid

Õpilane

- mängib 6-7-keelset kannelt ladusalt, tunneb katmis-, sega- ja sõrmitsemistehnikat - eristab ning tunneb ära pärimusmuusika põhižanrid

Nõuded taseme lõpul

- on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida
- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult (relatiivses nooditundmise süsteemis) analüüsida
- suudab analüüsida tasemekohaseid pillilugusid, kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid

Repertuaarinäited

- Katmistehnika:

lastelaulud (Sepapoisid, Sõit linna, Juba linnukesed, Lapsed tuppa), Kasatskah (ingerimaa), Ei lind, ei laul (Vastseliina), Kaaratsimm (Rõuge), Petseri kiriku kellad (Setu), Kandle tegemine (erinevad variandid), Kus sa sõidad hiirekene (Sangaste).

- Segatehnika:

Kus on minu koduke, Savikoja venelane, Kaaratsimm, Kaera-Jaan, Äksi polka, Kupparimuori, Targa rehealune, Halliste torupillilugu, Jandali.

- Sõrmitsemine:

eelnevalt katmis- ja segatehnikas õpitud lood, Kiigu, liigu kitsetalle

- Flažolett:

Haljas hein

- Sekvents:

Parmupillilugu, Jaan Ranna labajalavalss

Esinemiste kord

-hindelised ettemängud (kontserdivormis) II ja IV veerandi lõpus

- lisaks ettemängudele ülesastumised vähemalt kahel avalikul kontserdil õppeaasta jooksul

- taseme lõpus on üleminekuarvestus (kontserdivormis). Õpilane esitab kolm lugu, kasutades erinevaid kandlemängutehnikaid ja mängutehnilisi võtteid, lihtsamaid varieerimisvõtteid ning kaunistusi.

VÄIKEKANDEL II

Üldisloomustus

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. Arendatakse õpilase individuaalset muusikalist väljendusoskust. Õppetöö toimub pärimusmuusikale omast kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginevat õppemeetodit kasutades, kasutatakse ka noodikirja. Relatiivsele nooditundmise süsteemile lisandub absoluutsete helide süsteem. Semestris omandatakse vähemalt kolm terviklikku lugu. Lugude ning lugudes kasutatavate tehniliste võtete valikul lähtutakse programmi nõuetest. Mängitakse ka varem õpitud lugusid, rakendades neis uusi mängutehnilisi võtteid ja muusikalisi oskusi.

Programm

-jätkub töö eelmisel tasemel alustatud teemade ja mängutehniliste võtetega (võimalusel rakendades neid suurema keeltearvuga pillil)

-õppematerjalina kasutatakse enam tantsulugusid: labajalavalss, valss, polka, reinlander ja muud eritantsud. Repertuaaris on ka naaberrahvaste ja muid ulatuselt sobivaid lugusid

- õpetaja poolt antud tehnilised harjutused

- tantsulugude mängimine nii tantsimiseks kui kontserdil

- paikkondlike kandlemängu stiilidega (näiteks: seto, karjala, läti, leedu jm) tutvumine ja mängimine

-erinevate kandle häälestuste (juhttooni erinev asetus) ja sõrmestuste kasutamine

- saatekujunduse harjutamine (harmooniliste võtete leidmine erinevates helistikes, mida pill võimaldab)

- kaashääle kujundamine, kasutades funktsionaalharmoonilist ja modaalsset saateprintsipi

-võimaluse korral erineva keelematerjaliga kanneldega tutvumine (metall-, sool- ja jõhvkeeled)

- varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine

- omalooming

- muusika kuulamine ja analüüs koos õpetajaga

- tantsuks mängimine

Oskused

Õpilane:

- valdab heal tasemel 6-10 keelsel kandlel erinevaid mängutehnikaid, häälestusi ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel

- orienteerub eesti traditsioonilises pärimusmuusika pillilugudes ning oskab neid käsitleda tantsu saateks mängimisel ja esinemissituatsioonis

- oskab saata ja mängida lihtsa ülesehitusega lugudes kaashääli, kasutades nii funktsionaalharmoonilist kui ka modaalsset saateprintsipi

- orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes
- tunneb mõningaid piirkondlike ja individuaalseid kandlemuusika stiile ning mitmeid pillitüüpe
- omab kogemusi isikliku loomingu rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol
- oskab häälestada ja hooldada oma pilli

Lisategevused

- osalemine vaatleja ja esinejana pärimusmuusika üritustel, kontsertidel, kohtumistel traditsiooniliste pillimeistrite ja -mängijatega
- osalemine tantsuklubide töös tantsumuusika mängijana
- osalemine pärimusmuusika õpitubades ja õppelaagrites aktiivse osavõtjana
- väikepillide valmistamine

Nõuded taseme lõpul

Õpilane:

- mängib 6-10-keelset kannelt heal tasemel, suudab kasutada nii katmis-, sega- kui sõrmitsemistehnikat
- oskab mängida tantsu saateks
- on omandanud varieerimisoskuse
- oskab kujundada meloodiaga sobivaid kaashääli, oskab kasutada nii funktsionaalharmoonilist kui modaalset saadet
- oskab eristada erinevaid lugude tüüpe eesti pärimusmuusikaas, oskab eristada mõningaid piirkondlikke kandlemuusika stiile
- on võimeline analüüsima pillilugusid nii relatiivses kui absoluutses nooditundmise süsteemis

Repertuaarinäited

Tantsulood:

Tule aga tule, Nõianeitsi, Oige ja vasempa, Aleksandra valss, Jonni-Jaani polka, Krakovjakk, Serjoža, Imeliku polka, Piimameeste polka, Vana valts, 1-2-3-4-5-6-7

Vahelduv taktimõõt: Kalevala viis, Kaege puid

Sünkoop: Serjoža

Erinevad häälestused: Jaan Ranna labajalavalss, Nõianeitsi, Kiigadi-Kaagadi

Esinemiste kord - hindelised ettemängud (kontserdi vormis) II ja IV veerandi lõpus. Ettemängul esitatakse vähemalt kolm lugu, neist üks ansambli koosseisus - ülesastumised üksikesinejana või ansambli koosseisus vähemalt kahel avalikul kontserdil õppeaasta jooksul - taseme lõpus on üleminekueksam (kontserdivormis), õpilane esitab neli lugu, neist ühe ansambli koosseisus (või koos õpetajaga).

DIATOONILINE KANNEL I

Eesmärgid

Arendada õpilase muusikalisi ja eneseväljenduse oskusi pärimus- muusikakultuurist pärineva materjali kaudu. Anda oskusi ja võimalusi loominguks tegevuseks.

Saavutada hea ettevalmistus iseseisvaks harrastustegevuseks.

Üldisloomustus

Õppe eesmärgiks on teha tutvust rahvakandle väljendusvõimaluste ja põhiliste mänguvõtetega. Töö toimub pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele,

matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis.
Harmoonia taju arendamine saate kujundamise abil.

Programm

Õppetöö koosneb järgmistest tegevustest:

- heli tekitamine kandlel, katmis- ja libistamistehnika
- käte koostöö ja koordinatsiooni harjutamine
- pärimusmuusikast pärineva lihtsama repertuaari mängimine (rahva- laulud, ring- ja pärimuslikud mängud, pillilood)
- muusikalisi ja tehnilisi oskusi arendavate harjutuste mängimine
- lihtsamate harmoonilise saate võtete harjutamine. (näiteks: burdonism, ostinaatsus)
- meloodia ja vormi ülesehituse põhimõisted
- lihtsama pärimusliku varieerimise ja improviseerimise harjutamine
- pilli hooldus (ja häälestamise harjutamine)
- muusika kuulamine, nii elava esituse (näiteks: õpetaja, pärimuslikud pillimehed) kui ka helisalvestuse, sealhulgas arhiivlindistuste kuulamine ning analüüs koos õpetajaga

Mõisted

- pilli ehitus: kandle korpus - kõlakaas, põhi, otsapak; virblid, keeled, keelte kinnitustiftid
- katmis- ja libistamistehnika, heliseva keele katmine
- rahvalaul (regilaul, riimiline laul), rahvamäng ja pärimustantsu viis
- meloodia aste, meloodiline liikumine, motiiv, fraas, lause, osa, läbimäng
- 2- ja 3-osaline meetrum - legato staccato, küünelöök, triller
- saade, tertsiline kaashääl
- burdoon, kaanon, ostinato, sekvents
- duur, kolmkõla ja selle pöörded
- harmoonia põhifunktsioonid
- varieerimine, improviseerimine

Oskused

Õpilane:

- kasutab nii vasakut kui paremat kätt;
- kasutab katmist heli summutamiseks
- koordineerib elementaarsel tasemel käte vahelist koosmängu
- oskab kasutada mängutehnilisi võtteid: legato, staccato, küünelöök, triller, kolmkõla ja selle pöörded, tertsiline kaashääl
- orienteerub 2- ja 3-osalises meetrumis, kasutab nendele vastavaid saatevõtteid
- tunneb lihtsamat pärimusmuusika repertuaari
- tunneb praktilises musitseerimises vajalikke muusikateoreetilisi mõisteid
- tunneb ja kasutab harmoonia põhifunktsioone
- oskab hooldada pilli

Lisategevused

- osalemine pärimusmuusika õppelaagrites
- kontsertide külastamine ja arutelu õpetajaga
- võimaluse korral tegutsevate pillimeeste külastamine

DIATOONILINE KANNEL II

1. Üldiseloomustus

Saavutada pillil ladus mänguoskus. Kuulmise järgi õppimisele lisandub õppimine noodi

järgi absoluutses nooditundmise süsteemis. Jätkub töö saate ja saatehäälte kujundamisega.

Programm

Õppetöö koosneb järgmistest tegevustest:

- pärimusmuusikast pärineva repertuaari, eelkõige tantsulugude mängimine
- muusikalisi ja tehnilisi oskusi arendavate harjutuste mängimine
- harmoonilise saatekujunduse võtete tundmaõppimine, saatehäälte tertsis, sekstis, oktaavis harjutamine
- pärimusliku varieerimise ja improviseerimise harjutamine
- omaloomingu harjutamine
- noodistlugemise harjutamine
- pilli hooldus ja häälestamine
- muusika kuulamine, nii elava esituse (näiteks: õpetaja, pärimuslikud pillimehed) kui ka helisalvestuse, sealhulgas arhiivlindistuste kuulamine ning arutelu õpetajaga (näited ka teiste instrumentide esituses)

Mõisted

- noodijoonestik, noodivõti, alteratsioonimärgid, nootide asukoht
- rütmi vältused
- intervall
- labajalg, polka, reinlender, valss
- kõrvalhelistikud

Oskused

- saatehääle mäng sekstis, oktaavis
- pärimustantsu lood (labajalg, polka, reinlender, valss), nende omased muusikalised väljendusvahendid ja saatekujunduse faktuur
- kõrvalhelistike kasutamine
- pilli häälestamine iseseisvalt häälestusaparaadi abil

Lisategevused

- osalemine pärimusmuusika laagrites aktiiv-osavõtjana
- kontsertide ja ühismängimiste külastamine ja arutelu õpetajaga, soovitav osaleda ka esinejana
- võimaluse korral tegutsevate pillimeeste külastamine ja nendega koos mängimine

Õppematerjalid (repertuaarikogumikud, helikandjad, õppekirjandus jne)

Kuuekeelne kannel. Noodikogu. Koost. P. Karras. Viljandi 2001
 Luhats, T. Pääraruakandle mänguõpetus. Eesti folkloori selts Pärimusmuusika ja improvisatsioon. Roose, C. Kooli folkloorikogumik. Tallinn, Avita 2001
 Saha, H. Viisikielisen kanteleen ohjelmistoa. Kaustinen 1983
 Saha, H. 10-keelse kandle õpik. Erinevad CD-plaadid ning arhiivisalvestused

3.1.2. LÕÕTS

Maht tundides: 2 individuaaltund nädalas (45 minutit), 70 tundi õppeaastas

Õpetuse eesmärgid:

Õppe eesmärgiks on õppida mängima erinevaid lõõtspillide tüüpe ja nende mängutehnikaid., samuti tunda eesti pärimusmuusikat, õppida selle kaudu muusikalisi

oskusi ning arendada loovust.

Märkus:

Lõõtsapilli tüübid – teppo-lõõts, libliklõõts, 2-3-realist Euroopa päritolu pillid, karmoška.

Lõõtsa mängustiilid – Võru (näiteks: K. Kikas, A. Teppo, E. Lindmets, E. Koovit jt), seto (näiteks: K. Tero jt), Lääne-Eesti ja saarte mängustiilid; põhjamaade mängustiilid; muude maade (näiteks: Iiri, Prantsuse, Vene jm.)

Õppeaine programm

I TASE

Üldisloomustus

Õppe eesmärgiks on lõõtsa mängutehniliste baasoskuste omandamine ja pärimuskultuuri erinevate väljendusvormide ning nende tunnuste tundma õppimine. Õppetöö toimub pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses noodi-tundmise süsteemis. Oluline on harmoonia taju arendamine saate kujundamise abil.

Programm

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- eesti pärimusmuusikast pärit lugude, peamiselt uuemate rahvalaulu-viiside ja lihtsamate tantsulugude mängimine
- muusika taju ja mängutehniliste oskuste arendamine
- lihtsate saatevõtete tundmaõppimine
- improviseerimise ja varieerimise võtete tundmaõppimine ja harjutamine
- pärimusmuusikaalaste taustteadmiste omandamine
- muusika kuulamine, eelkõige õpetaja esituses kui ka helisalvestis-telt, analüüs õpetajaga
- kaasõpilaste ja õpetajaga koos mängimine, selle läbi kuulamisoskuse arendamine

Mängutehnilised oskused

- hea istumisasend, pingevaba lõõtsa hoidmine ja käte asend
- lõõtsa juhtimine, tooni tekitamine ja kujundamine, lõõtsa vahetus
- vasaku ja parema käe sõrmetehnika eraldi ja koos. Oskus kasutada vasaku käe nelja ja parema käe nelja (2 realisel lõõtsal viit) sõrme
- viisi ülesehituse ja vormi mõisted (heli, meloodiline liikumine, motiiv, fraas, osa ja läbimäng)
- 2- ja 3-osaline meetrum
- erinevad strihhid (*non-legato*, *legato*, *staccato*)
- algetadmised tempost, dünaamikast ja fraseerimisest

Mõisted

- pilli ehitus ja osad: kaaned, vahelõõts, nupulaud, õhuklapp, keeltepakud, kinnitus konks, keeled, keelte nahad,
- tantsumuusika (valss, polka, reinlender)
- meloodia, saade
- heli, meloodiline liikumine - motiiv, fraas, osa ja läbimäng
- improviseerimine, varieerimine
- 2- ja 3-osaline meetrum - strihhid (*non-legato*, *legato*, *staccato*)
- tempo, dünaamika ja fraseerimine

Oskused

Õpilane valdab pilli elementaarsel tasemel. Oskab lihtsamaid pärimusmuusikapalu ja tunneb nende seost pärimuskultuuriga. Musitseerib nii üksi kui ka ansambli koosseisus. On tuttav varieerimise ja improviseerimise lihtsamate võtetega.

Lisategevused

- külastada kontserte ja muid pärimusmuusika sündmusi (lõõtspilli-mängijate võistumäng Võru Folkloorifestivali raames, Üleriigilised lõõtspillimängijate päevad, Viljandi Pärimusmuusika festival jne), arutelu õpetajaga
- külastada pärimuskultuuri õppelaagreid ja tegutsevaid pillimehi
- tutvuda tantsuklubide tööga

Nõuded taseme lõpul

- oluline on kasutada kaherealisel lõõtsal mõlemat rida ja kolme- ja neljarealisel lõõtsal kolme rida; - lood peavad olema valitud nii, et saaks vasaku käega kasutada lisaks toonika ja dominant - funktsioonile ka subdominantfunktsiooni;
- tunneb ära pärimusmuusika põhižanrid; - on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida

Repertuaarinäited

- Savikoja venelane - Leedu tants - Perekonnaavalss

Esinemiste kord

- hindelised ettemängud (kontserdivormis) II ja IV veerandi lõpus
- lisaks ettemängudele ülesastumised vähemalt kahel avalikul kontserdil õppeaasta jooksul
- taseme lõpus on üleminekueksam (kontserdivormis). Õpilane esitab kaks lugu, kasutades erinevaid mängutehnilisi võtteid.

II TASE**Üldisloomustus**

Arendada lõõtsa mängutehnilisi oskusi, pärimuskultuuri tundmist ning esitusstiili elemente. Õppetöö toimub pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga, millele lisandub absoluutse nooditundmise süsteemi tundmine.

Programm

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- eesti pärimusmuusikast pärit lugude, peamiselt tantsulugude (reinlender, valss, polka, labajalavalss, marss jm) mängimine
- muusika taju ja mängutehniliste oskuste arendamine
- saatevõtete harjutamine
- improviseerimise (näiteks: etteantud harmooniale viisi improviseerimine) ja rahvapärase varieerimise harjutamine
- pärimusmuusikaalaste taustteadmiste täiendamine
- muusika kuulamine nii uutelt kui ka arhiivimaterjali salvestustelt, kuuldu analüüs õpetajaga
- kaasõpilaste ja õpetajaga koos mängimine, enese ja kaasmängijate kuulamisoskuse arendamine

Mängutehnilised oskused

- eelmisel tasemel omandatud oskuste edasi arendamine
- funktsionaalharmoonilise (liblik-, 2-realise lõõtsa ning karmoškaga ka modaalse) saate kujundamine
- tantsu saatmise harjutamine
- vahetusbassi kasutamine
- heliredeli (põhiduuride) ja kolmkõlade mängimine kokku ja lahku lõõtsaga

Mõisted

- labajalavalss, marss
- vahetusbass - heliredel, kolmkõla

Oskused

- valdab pilli heal tasemel
- oskab eesti pärimusliku tantsumuusika repertuaari, tunneb nende iseloomulikumaid tunnuseid ja saatekujundust
- oskab viisile kujundada saateharmonia
- valdab pärimuslikke stiilivõtteid (tooni tekitamine, kaunistused, varieerimine jne)
- musitseerib nii üksi kui ka ansambli koosseisus
- oskab etteantud harmooniale improviseerida viisi

Lisategevused

- õppeaasta jooksul vähemalt nelja erineva kontserdi külastamine, kuuldu analüüs koos õpetajaga
- osalemine pärimusmuusika meistritubades ja õppelaagrites aktiiv-õpilasena
- osalemine tantsuklubides kaasmängijana
- lõõtspillipäevade ja võistumängimiste külastamine

Nõuded taseme lõpul

- oskab mängida tantsu saateks
- on omandanud varieerimisoskuse ja erinevad kaunistusvõtted
- oskab kujundada meloodiaga sobivaid kaashääli
- oskab eristada erinevaid lugude tüüpe eesti pärimusmuusikaas
- on võimeline analüüsima pillilugusid relatiivses nooditundmise süsteemis

Repertuaarinäited

- Aleksandra valss - Kolme paari - Tule aga tule - Krakovjak
- Ingliska

Esinemiste kord

- hindelised ettemängud (kontserdi vormis) II ja IV veerandi lõpus. Ettemängul esitatakse vähemalt kolm lugu, neist üks ansambli koosseisus
- ülesastumised üksikesinejana või ansambli koosseisus vähemalt kahel avalikul kontserdil õppeaasta jooksul
- Hindelisel lõpukontserdil esitab õpilane vähemalt neli lugu, neist ühe ansambli koosseisus (või koos õpetajaga), kasutades erinevaid mängutehnilisi võtteid, lihtsamaid varieerimisvõtteid ning kaunistusi.

III TASE

Üldisloomustus

Arendada lõõtsa mängutehnilisi oskusi, erinevate esitusstiilide tundmist ja praktiseerimist, pärimuskultuuri tundmist. Õppetöö toimub pärimusmuusikale omase kuulmise järgi õppimise meetodiga, samuti noodikirja kasutamine. Isikliku mängustiili ja omaloomingu harjutamine.

Programm

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- eesti pärimusmuusikast pärit lugude ja teiste kultuuride lõõtsa-repertuaari lugude mängimine (näiteks: soome, rootsi, norra, vene, keldi, prantsuse)
- mängutehniliste oskuste arendamine - erinevate esitusstiilide harjutamine salvestuste põhjal
- saatevõtete harjutamine, ise kaasahäälte loomine
- improviseerimise ja varieerimise harjutamine toetused pärimusmuusikas tuntud traditsioonilistele võtetele
- pärimusmuusikaalaste taustteadmiste süvendamine
- muusika kuulamine nii uutelt kui ka arhiivimaterjali salvestustelt, kuuldu analüüs koos õpetajaga
- kaasõpilaste ja õpetajaga koos mängimine, enese ja kaasmängijate kuulamisoskuse harjutamine

Mängutehnilised oskused

- mängitavate lugude kirjapanemise oskuse täiendamine
- noodistlugemise harjutamine
- kaashäälte, nii funktsionaalharmooniale põhineva kui ka modaalse, kujundamine
- heliredelid erinevates strihhides ja tempodes, kolmkõlad akordidena ja arpedžos, nii kokku kui ka lahku lõõtsaga

Mõisted

- kaashääl - arpedžo

Oskused

Õpilane valdab pilli väga heal tasemel. Oskab nii eesti pärimus-muusika lugusid kui ka teiste kultuuride lõõtsalugusid. Oskab luua harmoonilist saadet ja sellele põhinevaid kaashääli. Kasutab mängus varieerimist ja improviseerimist. On tutvunud ka teist tüüpi lõõtsa-pilliga. Musitseerib üksi ja ansambli koosseisus.

Lisategevused

- õppeaasta jooksul vähemalt kuue kontserdi külastamine, kuuldu analüüs koos õpetajaga
- osalemine pärimusmuusika meistritubades ja õppelaagrites aktiiv-õpilasena
- osalemine tantsuklubides üksikmängijana
- lõõtsapillipäevade ja võistumängimiste külastamine
- Viljandi Kultuuriakadeemia külastamine
- võimalusel õppida tundma lõõtsa materiaalosa (lõõtsapilli hooldus, remont ja häälestamine)

Nõuded taseme lõpul

- mängib lõõtsapilli latusalt kõikidelt ridadelt kasutades
- tunneb ära pärimusmuusika põhižanrid
- on omandanud oskuse kuulmise järgi pillilugusid õppida

- on omandanud oskuse pillilugusid rütmiliselt ja helikõrguslikult (relatiivses nooditundmise süsteemis) analüüsida
- suudab analüüsida tasemekohaseid pillilugusid, kasutades õpitud muusikateoreetilisi mõisteid
- oskab kujundada meloodiale sobivaid kaas- ja saatehäali, varieerida ja improviseerida.
- oskab mängida kontsertolukorras ja tantsu saateks
- oskab hooldada pilli

Repertuaarinäited

- Kui lõõtspill naljatab - Padespan - Teppo reilender - Austria polka
- Kantri valss

Esinemiste kord

- hindelised ettemängud (kontserdivormis) toimuvad II ja IV veerandi lõpus. Ettemängul esitatakse vähemalt kolm lugu, neist üks ansambli koosseisus
- ülesastumised üksikesinejana või ansambli koosseisus vähemalt kahel avalikul kontserdil õppeaasta jooksul
- hindelisel lõpukontserdil esitab õpilane kuus lugu, neist kaks ansambli koosseisus. Õpilane näitab oma oskusi solistina, ansambli liikmena ja tantsu saatjana. Lugude esituses peab kajastuma õpingute vältel omandatud mängutehnilised oskused, improviseerimise, varieerimise ja tehnikate kasutamise oskus.

Õppematerjal

Teinbas, T. 1994. *Lõõtspillidest, lõõtspillimängust ja -mängijatest*. Tallinn: Eesti Rahvakultuuri Arenduskeskus
Tõnurist, I. 1996. *Pillid ja pillimäng eesti külaelus*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus
Tampere, H. 1975. *Eesti rahvapillid ja rahvatantsud*. Tallinn: Eesti Raamat
Kikas, Karl 2006. *Nõiduslik öö*. Henn Rebane
Teppo, Aivar 2006. *Mängib lõõtspillivirtuoos Aivar Teppo*. LeHelMus
Uppin, Juhan, Teppo, Aivar 2002. *Lõõtspillikuningad*. E

3.2. Õppeaine nimetus: SOLFEDŽO

Õppeaine maht: 2 rühmatundi nädalas (70 tundi õppeaastas)~

Õpetuse eesmärgid:

Solfedžo eesmärgiks on muusikalise kuulmise ja noodistlaulmise(mängimise) oskuse ja interpreteerimisaluste väljaarendamine.

Õppeaine programm

Õppesisu:

Arendada sisemist kuulmist, intonatsiooni täpsust, lauluoskust, muusikalist kirjaoskust, analüüsivõimet.

Oskused:

Laulmiseks vajalikud algteadmised – hingamine, fraseerimine, intonatsioon, väljenduslikkus.

Astmetaju arendamiseks – astmete tabamine tabelil ja noodi järgi.

Heliredelite laulmine.

Solfedžeerimine – noodinimedega või sõnadega, transponeerimine, peastlaulmine, tundmatu harjutuse laulmine.

Mitmehäälsuse arendamine – heliredelid intervallides, intervallide, akordide, järgnevuste laulmine, mitmehäälsed harjutused, saatega laul.

Rütm – rütmis liikumine, rütmisilpide omandamine, rütmiharjutused ühele ja kahele käele, rütmi koputamine koos pulsilöökidega (taktiviipamisega), ostinato, saaterütm, rütmikaanon.

Suuline analüüs – rütmianalüüs, meloodiaanalüüs, vormianalüüs, laadi ja helistiku analüüs, intervallide, akordide, dünaamika analüüs.

Diktaat – meloodiline ja rütmidiktaat, mäludiktaat, kiirusdiktaat astmete tabamiseks.

Improvisatsioon – meloodia improviseerimine antud tekstile, läbivõetud teemale, antud rütmile. Rütmi improvisatsioon õpitud taktimõõtuks, õpitud meloodia saateks, lihtsamad rütmipartituurid.

Itaaliakeelsed oskussõnad – tempode nimetused, tempomuutused, dünaamika, iseloomu väljendavad sõnad.

I tase

1. õppeaasta

Põhieesmärk: Rütmiõpetus. Laaditaju arendamine. Duur ja moll.

Nõuded:

Oskab laulda ja kirjutada C G D ja F duuri ning lahendada püsimatuid astmeid püsivatesse ja loomulikku a, e ja d molli.

Oskab kasutada ja tunneb kuulmise järgi ära 2-3 ja 4-osalise taktimõõdu ning järgnevad rütmid:

Saab aru mõistetest: taktimõõt, taktijoon, takt, eeltakt, lõpujoon, rõhulised ja rõhutud taktiosad, kordusmärk, noodijoonestik, abijoon, viiuli- ja bassivõti, nootide tähtnimed (silpnimed), diees, bemoll, T (t), juhteli, paralleelsed helistikud, sekvents, kordus

püsiv ja püsimatu aste.

Oskab noodistada lihtsaid 2-4-taktilisi rütmi- ja meloodiadiktaate.

2. õppeaasta

Põhieesmärk: molli kolm kuju. Tutvumine intervallidega.

Nõuded:

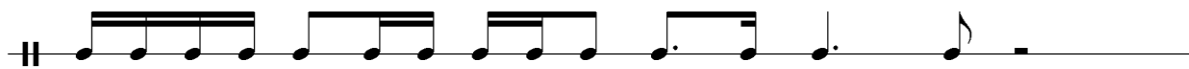
Oskab laulda ja kirjutada C G D F ja B duuri ja põhikolmkõlasid.

Oskab laulda loomulikku a, e, d, h ja g molli ning põhikolmkõlasid.

Oskab kirjutada 3 liiki a, e, d, h ja g molli ning põhikolmkõlasid.

Tunneb noodipildi ja kuulmise järgi ära molli 3 liiki..

Oskab kasutada ja tunneb kuulmise järgi ära 2-3-ja4-osalises taktimõõdus järgnevad rütmid: Iõ/a. +

Saab aru mõistetest: terve-ja pooltoon, bekaar, molli kolm liiki, intervall(p.1 p.8 p.4 p.5 s.3 v.3 s.2 v.2)paralleelsed helistikud.

Oskab noodistada 4-6 taktilisi rütmi-ja meloodiadiktaate.

I taseme õpitulemuste kontroll.

Suuline.

Laulda noodist lihtsate rütmidega vastava tasemega harjutusi, tunda ära helistik, laulda kolmkõla.

Koputada rütmiharjutus 2/4 või 3/4 taktimõõdus.

II tase

1. õppeaasta

Põhieesmärk: Lihtintervallid. Akordiõpetuse algus.

Nõuded:

Oskab laulda ja kirjutada C G D A F B ja Es duuri, a e h fis d g ja c molli kolme liiki, põhikolmkõlasid, T(t) pöördeid jaD7.

Tunneb noodipildi ja kuulmise järgi ning kirjutab kõiki õpitud lihtintervalle.

Saab aru mõistetest põhikuju ja pööre,3/8 taktimõõt, dominantseptakord, kolmkõla helide nimetused (priim, tert, kvint), transponeerimine.

Oskab noodistada 6-8 taktilisi rütmi-ja meloodiadiktaate.

2. õppeaasta

Põhieesmärk: eelmistel õppeaastatel õpitu kinnistamine, lahendusega intervallid, valmistumine üleminekuksamiks.

Nõuded:

Oskab laulda ja kirjutada nelja võtmemärgiga helistikke, õpitud intervalle ja akorde nii helistikus kui antud noodist.

Tunneb kuulmise ja noodipildi järgi ära õpitud helilaadid, intervallid ,akordid ja rütmid.

Saab aru mõistest samanimelised helistikud.

Oskab noodistada 6-8-taktilisi rütmi-ja meloodiadiktaate.

II taseme õpitulemuste kontroll.

Kirjalik:

Diktaat 8 takti 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Kirjutamise aeg kuni 30 minutit, kordade arv vastavalt vajadusele.

Kõlade määramine: 8 ettemängitud kooskõla (intervallid, akordid, helistikud) tunda kuulmise järgi ja kirja panna. Mängitakse ette 3 korda nii harmooniliselt kui meloodiliselt.

Rütmidiktaat 4 takti 2/4 või 3/4 taktimõõdus, mängitakse ette 6 korda.

Teooria. Osata kirjutada ja noodi järgi ära tunda õpitud helistikke 4 määrgini, põhikolmkõlasid, toonika kolmkõla pöörded, D7 lahendusega, intervallid <2, s.2, v.7, s.7 lahendustega ja kõigi intervallide pöörded.

Hindamisel saab diktaadi ja kõlade määramise eest 2/3 hindest, rütmidiktaadi ja teooria eest 1/3 hindest.

Suuline:

noodist laulmine

rütmi koputamine

heliredeli ja akordide laulmine

III tase

I õppeaasta

Põhieesmärk.

Suurendatud ja vähendatud intervallid. Põhikolmkõlade pöörded. Kolmehäälne akordide järgnevus. Nooremas astmes õpitu kinnistamine.

Nõuded.

Osata laulda ja kirjutada ning tunda kuulmise ja noodipildi järgi kuni 5 võtmemärgiga helistikke ja põhikolmkõlasid pöördetega, D7 lahendusega, >VII lahendusega, samuti eelnevalt õpitud intervallid ja uusi intervallid <4 >5 ja <2 lahendustega, liht- ja liitkadentse, kusjuures akordide tähistused on rooma numbritega.

Rütmi ja taktimõõdu osas õppida tundma ja kasutama sünkoopt, triooli, pidet, 6/8 taktimõõtu ja grupeerimist.

Kirjutada 6- 8 taktilisi rütmi- ja meloodiadiktaate.

II õppeaasta

Põhieesmärk: Vähendatud ja väike juhtseptakord, dominantseptakordi pöörded lahendusega. Kaldumine ja modulatsioon. Harmooniline duur. Eelnevalt õpitu kinnistamine.

Nõuded:

Helistikud 6 võtmemärgini – laulda ja kirjutada neis helistikes õpitud akorde ja intervallid, laulda harjutusi ja kirjutada diktaate.

Intervallid – kirjutada, laulda, tunda kuulmise ja noodipildi järgi, nii helistikes kui antud noodist, lisaks eelnevalt õpitud intervallidele ka <2 ja >7 harmoonilises duuris.

Akordid – kirjutada, laulda, tunda kuulmise ja noodipildi järgi kõiki eelnevalt õpitud akorde, lisaks dominantseptakordi pöörded. Harmooniliste järgnevuste kuulamine ja laulmine.

Rütm ja taktimõõtu – pidekaarega rütmid, punkteerimine 6/8 taktimõõdus.

Diktaat – 6 -8-taktilised rütmi- ja meloodiadiktaadid.

III õppeaasta

Põhieesmärk: Intervallide ja akordide ehitamine, kuulamine, laulmine. Eelnenud aastatel õpitu süvendamine, kinnistamine.

Nõuded:

Laadid. Tutvumine 7 võtmemärgiga duuride ja mollidega, põgus tutvumine diatooniliste laadidega ja pentatoonikaga ning kromaatilise duuriga.

Akordid ja intervallid. Põgus tutvumine II7. Tutvumine akordimärkidega.

Neljahäälsed harmoonilised järgnevused.

Rütm ja taktimõõt. Keerukamad süngoobid ja pided. Segataktimõõt ja vahelduvtaktimõõt.

Diktaat. 6 -8 taktilised rütmi- ja meloodiadiktaadid.

III taseme õpitulemuste kontroll.

Kirjalik:

Diktaat valida 3 erineva raskusastmega variandi seast, üks neist 6/8 taktimõõdus.

Kirjutamise aeg kuni 30 minutit, kordade arv vastavalt vajadusele.

Akordide järgnevus kitsas seades 8 takti ulatuses valida 2 variandi seast. Mängitakse harmooniliselt ja vajadusel meloodiliselt 6 korda.

Kõlade määramine kuulmise järgi, sisaldab 10 intervalli ja akordi, mängitakse harmooniliselt ja meloodiliselt.

Teooria kogu ainekava ulatuses. Osata kirjutada intervalle ja akorde, vajadusel lahendades kuni 5 märgiga helistikes. Teada helistike märke kuni 7 märgini.

Suuline:

Vastavalt piletile laulda heliredel – loomulik või harmooniline duur; harmooniline või meloodiline moll kuni 5 märgiga helistikes, põhikolmkõlad, D7 pööretega või v.VII7, >VII7; õpitud intervall koos lahendusega.

Koputada rütmiharjutus 8 takti.

Laulda noodist harjutus kuni 4 märgini helistikus.

Õppematerjalid.

Laulame, mängime I	EML 1985
Laulame, mängime II	EML 1985
A. Metsala Solfedžo algastmele	EML 1996
Solfedžo I, II vihik	Viljandi 1975
K. Peetsalu, A. Petersoo Solfedžo III	EML 1999
K. Peetsalu, A. Petersoo Solfedžo IV	EML 1999
S. Aavik Solfedžo V	EML 1997
S. Aavik Solfedžo VI	EML 1998
S. Aavik Solfedžo VII	EML 1999
S. Aavik Solfedžo töövihikud	
P. Raik Õpik-töövihik I-VI kl.	2005
Üldhariduskoolide laulikud	

3.3 Õppeaine nimetus: PRAKTILINE TANTSUMUUSIKA**Maht tundides:**

II tase – 1 rühmatund nädalas; 35 tundi aastas

Õpetuse eesmärgid:

Õppe eesmärgiks on arendada erialatundides omandatud oskusi eelkõige tantsuks mängimisel. Luuakse praktiline side pärimusmuusika ja selle peamise funktsiooni – tantsu – vahel. Luuakse alus ka õpingutejärgsele muusikalisele eneseteostusele.

Üldisloomustus

Õppetöö toimub grupis, kus iga õpilane osaleb nii tantsija kui ka tantsuks mängijana. Õpilane osaleb töös oma erialapillil, lauldes ja tantsides. Praktilise tantsumuusika tundides osalemise eelduseks on erialapilli valdamine vähemalt I taseme nõuete piires, õpilane peab oskama ka oma pilli mängukorda seada ja häälestada.

Programm

Praktilise tantsumuusika tundides on kesksel kohal (instrumentaalse) pärimusmuusika peamine funktsioon – tantsuks mängimine. Keskendutakse põhiliste tantsutüüpide (labajalg, polka, reinlender) tundmaõppimisele nii tantsijana kui tantsuks mängijana. Praktilise tantsumuusika tunni repertuaari kuuluvad laulumängud, tantsulaulud, I ja II tasemel omandatud tantsulood ning nende samade lugudega seotud liikumine – tants. Tunniprotsessis on oluline õpilase tantsuks mängimise oskuse arendamine nii soolomängijana kui koos kaasmängijatega. Õppeprotsess toimub kuulmisele ja matkimisele toetuva metoodika põhjal.

Oskused

Õpilane valdab järgmisi tegevusi:

- Tunneb vaatlusel ära põhilised tantsutüübid (polka, reinlender, labajalg) ning oskab neid tantsida
- Oskab määrata lugude taktimõõtu ning tantsutüüpi
- Oskab õpitud lugusid mängida tantsuks: valida sobiva tempo, alustada lugusid eelmänguga, anda oma mänguga märku loo lõppemisest, jälgida lugude vormi, panna tähele tantsijaid jne.
- Ühtse tempo tajumine ja selles püsimine
- Mängida tantsuks nii üksinda kui koos teiste mängijatega
- Oskab eestlauljana laulda nii tantsulaule kui laulumänge

Mõisted

- Taktimõõt, rütm, tempo
- Loo vorm (motiiv, lause, osa, läbimäng)
- Eelmäng, loo lõpetamine
- Tants, tantsumuusika, laulumäng, tantsulaul
- Põhilised tantsutüübid (labajalg, polka, reinlender)
- Meloodia, saade

Lisategevused

- võimalusel tantsuklubide (Värska, Tartu) külastamine
- muusika kuulamine helikandjatelt ja arutelu
- tantsuvideote (nii arhiivi- kui kaasaegsed salvestused) vaatamine ja arutelu
- osavõtt pärimusmuusika õppelaagritest, festivalidest jne

Esinemiste kord

- tantsuks mängimine (või laulmine) osakonna tantsuõhtutel vähemalt kaks korda aastas

3.4 Õppeaine nimetus: KOOSMÄNG

Maht tundides: III tase – 1 rühmatund nädalas; 35 tundi aastas

Õpetuse eesmärgid:

Õppe eesmärgiks on anda õpilastele koosmängu kogemus, praktiseerida ja edasi arendada erialatundides omandatud oskusi. Harjutatakse pärimuslikes ansamblivormides musitseerimist, nauditava kõlapildi ja muusikalise kujundlikkuse loomist. Luuakse alus ka õpingutejärgsele muusikalisele eneseteostusele.

Üldisloomustus

Õppetöö läbiviimiseks moodustatakse (võimaluse korral) erinevatest pillidest rühmad, eelduseks on pilli algtasemel mängutehnika valdamine. Õpilane osaleb töös peamiselt oma erialapillil ning lauldes, võib kasutada ka lisapilli.

Programm

Koosmängu tunni repertuaaris on lood eesti, aga ka teiste rahvaste pärimusmuusikast (Vt põhipillide II ja III taseme repertuaarinäited – nt Paradiisiliblikas, Imeliku polka, Nõianeitsi, Leedu tants). Õpilane osaleb aktiivselt lugude muusikalisel kujundamisel ja lõpliku vormi viimistlemisel.

Õppeprotsess viiakse läbi valdavalt kuulmisele toetuva metoodika põhjal, kasutatakse ka noodikirja ning muid muusika ülesmärkimise võtteid (skeemid, akordimärgid jne). Innustatakse õpilase omaloomingulist initsiatiivi.

Oskused

Õpilane valdab järgnevaid tegevusi:

- meloodia varieerimine
- pärimusliku tertsi- või kvintintervallilise kaashääle kasutamine
- funktsionaalsele harmooniale toetuva saatekujunduse ja kaashääle võtted:
 - liikuva bassi kujundamine ja mängimine
 - 3- või 6-intervallis liikuva kaashääle kujundamine omal pillil ja koostöös mõne teise pilliga
 - sekunda kujundamine ja mängimine omal pillil ja koostöös mõne teise pilliga
- iseseisva saatehääle kujundamine
- erinevate pärimuspillide mänguvõtetest lähtuvate mängutehniliste strihhide kasutamine
- oma mängustiili kujundamisel ansamblis
- vormiosade kujundamine koosmusitseerimisel
- transponeerimine
- moduleerimine
- loo alustamine ja lõpetamine (eelmäng, lõpukäik jne.)
- lühikeste improviseerimisele põhinevate vormiosade harjutamine

Mõisted

- harmoonilised funktsioonid, kolmkõlad ja põhiseptakordid pööretega

- liikuv bass
- sekunda
- kaashääl (meloodiat ja harmoonia funktsioone järgiv saatehäääl)
- iseseisev saatehäääl
- varieerimine, improviseerimine
- eelmäng
- lõpetus
- transponeerimine
- modulatsioon

Lisategevused

- tutvumine erinevate pärimusmuusika ansambli mängu koosseisuliste võimalustega CD- plaatide ja video vahendusel
- esinemised
- kontsertide ja festivalide külastamine ja arutelu
- osavõtt pärimusmuusika õppelaagritest

Esinemiste kord

- avalikud esinemised sõltuvalt kava pikkusest ja kontsertide eripärast nii tihti kui võimalik, kuid vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.
- taseme lõpus avalik esinemine 10-15 min kestva kavaga, kus iga õpilane saab ennast näidata nii meloodia kui ka saatepartii mängija rollis.

3.5 Õppeaine nimetus: PÄRIMUSMUUSIKA LUGU

Maht tundides: II taseme 2. aastal ja III tasemel 1 rühmatund nädalas; 35 tundi õppeaastas.

Õpetuse eesmärgid:

Õppida orienteeruma erinevates pärimusmuusika žanrides ning omandada esmased rahvakultuurialased taustateadmised. Õppida tundma pärimusmuusika ajalugu, tutvuda sugulas- ja naaberriikide rahvamuusikaga. Õppida nägema seoseid eesti pärimusmuusika ning professionaalse muusikakultuuri vahel.

Õppeaine programm:

II tase

2. aasta – RAHVAPILLID JA RAHVATANTSUD

Teemad:

- sissejuhatav teema: pärimusmuusika olemus ja tunnused, suulise kultuuri eripärad
- eesti rahvapillid, nende ehitus ja ajalugu

- eesti rahvalik pillimuusika
- eesti rahvatantsud ja nende liigitus, seotus pillide ajaloo, tantsude seos kommetega
- klassikalise muusika pillid (sümfooniaorkestri pillid, akordion, kitarr, klaver), nende ehitus ja ajalugu seostatuna eesti rahvapillide ajaloo

Mõisted:

traditsioon, pärimus, instrumentaalmuusika, rahvatants, kontratants, voortants, ringtants, paaristants,

vahetantsuga ringmäng, reinlender, polka, valss, viirg, ringjoon, laulumäng, voorimäng, viirumäng, ringmäng, roll, päripäeva, vastupäeva, liisutus.

Nõuded õppeaasta lõpul:

Õpilane

- tunneb kuulmise ja välimuse järgi eesti rahvapäevilise (ka rahvalikke) nimetusi, pillide ehitust ja ajalugu;
- oskab pille liigitada vastavalt heli tekkimise printsiibile (löök-, keel-, puhkpillid);
- tunneb eesti pärimusmuusika pillilugude peamisi funktsionaalseid liike (kutsed, improvisatsioonid, programmilised lood, lauluviisid, laulusaade, tantsud);
- tunneb klassikalise muusika pille, nende ehitust ja ajalugu, sümfooniaorkestri koosseisu;
- tunneb eesti rahvatantse ning nende ajalugu (voor- ja sõõrtantsud, kontratantsud, kadrillid, paaristantsud, soolotantsud), oskab erinevaid tantse tantsida;
- teeb kuulmise järgi vahet polkal, reinlendril ja labajalavalsil, oskab nende tantsude põhisamme.

NB! Tantsu puudutavate teemade omandamisel on oluline integreerida pärimusmuusika loo ning pärimustantsu praktika tunde.

Lisategevused:

Osalemine teemakohastes õpitubades. Õppeaasta jooksul külastatakse vähemalt ühte eesti pärimusmuusika kontserti, kirjutatakse selle kohta arvustus ning analüüsitakse kuuldot koos õpetajaga.

Teatri- ja muusikamuuseumi külastamine.

III tase

1. aasta RAHVALAUL JA RAHVAKALENDER

Programm järgib reaalselt aasta käiku, suvised tähtpäevad võib liita õppeaasta algusesse või lõppu.

Õpitakse tundma regilaulude muusikaliste stiilide erinevusi liigiti ja piirkonniti ning mitmehäälsust rahvalaulutraditsioonis. Õpitakse tundma rahvapärase varieerimise lihtsamaid võtteid regilauludes.

Antakse praktilised oskused rahvalaulude laulmiseks, tutvutakse erinevate esitusstiilidega.

Teemad:

- maarahva kalender ja kalendritähtpäevad
- kalendritähtpäevade kombestik
- kombestikku kuuluvad laulud, mängud ja pillilood
- Rahvakalendri ja tavade muutumine ajas (halloween, valentinipäev).
- rahvalaul – regilaul, uuemad (riimilised) rahvalaulud, laulumängud, tantsulaulud, rahvapärane koraal.

Mõisted:

Maarahva kalender, tähtsamate tähtpäevade nimed ja kombestik.

Vokaalmuusika, rahvalaul, regilaul, riimiline laul, rahvalik koraaliviis, laulumäng, ringmängulaul, värss, refrään, mõttekordus, algriim, värsimõõt, poolvärss, värsijalg, eeslaulja, leegajus, varieerimine, variatsioon, lauluvariant, vormel, peavärss, paralleelvärss, parallelism, alliteratsioon, retsitatiivne stiil, laululine stiil, murtud värss, heterofoonia.

Nõuded õppeaasta lõpul:

Õpilane

- orienteerub rahvakalendri aastaringi kulgemises (pühad ja talutööde aastaring);
- tunneb tähtsamate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombestikku;
- oskab laulda ja mängida tähtsamate kalendritähtpäevade kombestikuga seotud laule, mänge;
- teeb vahet eesti pärimusmuusika erinevatesse kihistustesse kuuluvatel lauludel – oskab ära tunda regilaulu, uuema rahvalaulu, rahvapärase koraali, laulumängu;
- tunneb regivärsi põhilisi tunnuseid: 8-silbiline värss, alliteratsioon, parallelism e mõttekordus
- oskab olla regilaulu lauldes eestlauljaks ning järellauljaks
- tunneb leegajust

- teeb vahet ühe- ja kaherealisel viisil
- oskab analüüsida lauluviise, kasutades nooditundmise tunnis omandatud teoreetilisi teadmisi

Lisategevused

Soovitav on osaleda väljaspool õppetööd toimuvatel kalendritähtpäevade üritustel.

Külastada Eesti Rahva Muuseumi püsiekspositsiooni

III tase

2. aasta – NAABER- JA SUGULASRAHVASTE MUUSIKA

Teemad:

- eestlaste koht soome-ugri rahvaste seas (liivlased, vadjalased, vepslased, soomlased, karjalased, ingerlased, marid, komid, udmurdid, mordvalased, handid, mansid, ungarlased), soome-ugri rahvaste pärimusmuusika
- eelmainitud rahvaste tähtsamad laulu- ja pillimuusika liigid ning tantsud, paralleelid eesti rahvamuusikas
- lähinaabrite rahvamuusika: Läti, Leedu, Venemaa, Rootsi, Norra
- meie kultuuriruumi mõjutanud saksa rahvamuusika
- teiste tuntumate kultuuripiirkondade muusika (nt keldi, briti-ameerika)
- „muusikaekskursioonid” kaugematesse kultuuridesse (Aafrika, Põhja- ja Lõuna-Ameerika põlisrahvad, Aasia jt)

Nõuded õppeaasta lõpul:

Õpilane

- teab soome-ugri rahvaid, omab ülevaadet nende rahvamuusikast
- tunneb Eesti lähinaabrite ja muude eredamate kultuuripiirkondade pärimusmuusikat

Lisategevused

Õpilased osalevad hõimupäevade üritustel. Õpilased külastavad vähemalt ühte maailmamuusika kontserti, kirjutavad sellest ülevaate ning analüüsivad kogemust koos õpetajaga.

III tase, 3. aasta, EESTI MUUSIKA 19.-20. SAJANDIL

Teemad:

- pärimusmuusika ja professionaalne kunstmuusika erinevused
- rahvamuusika arengud 19. saj II poolel
- rahvuslik ärkamisaeg, rahvaluule kogumistöö algus
- eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine
- ülevaatlilikult eesti professionaalse muusika ajalugu
- inimhääle liigid, vokaal- ja instrumentaalmuusika põhilised koosseisud (solist, ansambel, erinevad koorid, sümfooniaorkester)
- muusikateoste ülesehitus, tähtsamad kunstmuusika žanrid (koorilaul, soololaul, sümfoonia, kontsert, oratoorium, ballett, ooper)
- rahvamuusika kasutamine Eesti professionaalses kunstmuusikas (M.Saar, C. Kreek)
- pärimusmuusika kasutamine Veljo Tormise loomingus
- pärimusmuusika mõjud Eesti pop- ja rockmuusikale

Mõisted:

folkloor, folklorist, autentsus, seadmine, teema, varieerimine, variatsioonid, improviseerimine, koorilaul, soololaul, sümfoonia, kontsert, oratoorium, ballett, ooper, alt, sopran, metsosopran, tenor, bariton, bass.

Nõuded õppeaasta lõpul:

Õpilane:

- tunneb eesti muusikakultuuri, on tuttav tähtsamate heliloojate ning nende teostega,
- on võimeline ära tundma ning analüüsima pärimusmuusika kasutamist eesti heliloojate loomingus.
- mõistab autentse rahvamuusika ja seatud muusika erinevusi;
- on tuttav pärimusmuusika materjali kasutamisega erinevates tõlgendustes;
- oskab paigutada erinevad pärimusmuusika žanrid ajateljele ning seostada neid olulisemate eesti ajalooperioodide ning kultuuriajaloo (muinasaeg, pärisorjus, ärkamisaeg, iseseisvus, nõukogude aeg, kaasaeg).

Lisategevused

Külastada kaht eesti muusika kontserti, kirjutada nende kohta ülevaated ning analüüsida kogemust koos õpetajaga.

Õppematerjal

Rahvamuusika antoloogiad ja teised muusikakandjad

C. Lään. Rahvakalendri pühi

M. Hiimäe. Eesti rahvakalender I-VI

E.-M. Ja T. Tali. Tähtsaamat: Aastaring Maarjamaal

H. Tampere. Eesti rahvalaule viisidega, Eesti rahvaviiside antoloogia.

I. Rüütel. Eesti uuemad laulumängud 1.-2.

Rahvamuusika antoloogiad jt helikandjad.

H. Tampere. Eesti rahvapillid ja rahvatantsud, Tallinn 1975

M. Veenre, Meie pillid kõigi rõõmuks

Pärimus pärijale. Koostanud ja toimetanud I. Rüütel. Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakond. Tartu, 2000

Tampere, H. Eesti rahvapillid ja rahvatantsud. Tallinn, 1975

Tampere, H. Eesti rahvalaule viisidega I-V. Tallinn, 1956-1965

Hurt, J. ja teiste kogudest. Eesti rahvalaulud I, II. Tartu, 1926, 1932

Eesti rahvalaulud. Antoloogia I-IV. Toim. Ü. Tedre. Tallinn, 1969-1974

Kõivupuu, M. Tsirr-virr lõokõnõ. Võro Instituut, 1999

Oras, J. Muhu laulud. Meie repertuaar. Tallinn, 1991

Vana kannel III, Kuusalu vanad rahvalaulud. Tallinn, 1938 Vana kannel IV, Karksi vanad rahvalaulud. Tartu, 1941

Vana kannel V, Mustjala. 1985

Vana kannel VI, Haljala I ja II. 1989

Vana kannel VII, Kihnu. Tartu, 1997

Vana kannel VIII, Jõhvi ja Iisaku. Tartu 1999

Rüütel, I. Ühte käivad meie hääled I. Tallinn, 1997. (Väike-Maarja kihelkonna regilaulud)

Rüütel, I. Ühtekäivad meie hääled II. Tartu, 2001. (Kadrina ja Rakvere kihelkonna regilaulud)

Rüütel, I. Eesti uuemad laulumängud I-II. Tallinn, 1980, 1983

Vals, A. Põlvamaa vanad lastelaulud. Põlva, 1996

Viidang, E. Kolga-Jaani vanad laulud. (1997)

Torop, K. Kontratantsud. Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus, Eesti Keele Instituut. Tallinn, 1995

Roose, C. Kooli Folkloorkogumik. Avita, 2003. (kogumik ja CD-plaat)

Pullerits, M. Kõik võib olla muusika. Koolibri, 1995

Pullerits, M. Koolimuusika. Avita, 2004

I – IV klassi muusikaõpikud, õpetaja käsiraamatud ja töövihikud. Avita, 2002 – 2005

3.6 Õppeaine nimetus: LISAPILL

Pärimusmuusika tavaõppe õppekava õpilased saavad lisapilli valikainena valida kõikide Võru muusikakoolis tavaõppe õppekavas õpetatavate pillide hulgast. Õppeaine sisu ja nõuded oskustele on kõikide pillide puhul kirjeldatud vastava pilli ainekava I taseme programmis ja nõuetes. Lisapilli õppimist saab alustada II taseme 2. aastast. Tunni maht ühes nädalas on 0,5 individuaaltundi.